

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Syntagmata Theologica Sive Principalis Theologiæ Tractatus

Lourenço, Agostinho

Leodii, 1694

Sectio III. Proponuntur, & solvuntur argumenta contra Filii Divinitatem.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-80131](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-80131)

celebrari vidimus, ut singularem quidem, atque Unitatem propter simplicitatem, & unitatem illam impartibilem, ut Trinitatem vero propter superessentialis secunditatis in suppositis tribus expressionem. Et D. Ignat. epi. ad Antiochen. Omnis, ait, qui annuntiat unum solum Deum, & tollit Christi divinitatem, is diabolus est, & hostis omnis iustitiae. Idem habent D. Justin. lib. de recta fidei explicat. in Apolog. ad Senatum. & in Apolog. ad Anton. D. Irenaeus lib. 3. cap. 6. 8. 12. 16. & 20. Orig. lib. 7. epist. ad Rom. cap. 9. Tertul. lib. 4. in Marcionem, & lib. contra Praxeam, D. Cyprian. tract. de Idolol. vanit. & lib. 2. ad Quirinum cap. 6. D. Athan. D. Basil. D. Nazian. D. Nyssen. D. Cyril. Hierosolymit. D. Hilar. D. Ambr. Theodoret. D. Gaudent. D. Hieron. D. Aug. D. Prosper. D. Leo. & alii plures, qui videri possunt apud P. Bellarm. lib. 1. de Christo cap. 10. per totum.

SECTIO III.

Proponuntur, & solvuntur argumenta contra Filii divinitatem.

54. RGUITUR 1. ex Sacra Pagina, Christus Dominus cuidam interroganti, Luc. 18. Magister bone, quid faciens vitam aeternam possidebo: respondit: Quid me dicis bonum, nemo bonus, nisi solus Deus; ergo videtur indicare, se non esse Deum; consequenterque Filium Dei non esse verum Deum. Respondeo negando consequentiam; solum enim declaravit opinionem Pharisei interrogantis, qui illum existimabat solum hominem, quasi dicat, cum nihil in me supra hominem agnoscas, non potes merito me bonum appellare, cum nemo bonus praeter Deum; quod autem id non dixisset ex propria sententia patet Joan. 10. ubi dicit: Ego sum Pastor bonus.

Arguitur 2. Ioan. 1. dicitur: Omnia per ipsum facta sunt; ubi videtur significari, Deum omnia fecisse per Filium, tanquam per instrumentum; siquidem particula per designat causam instrumentalem; sed instrumentum non est aequale ei, cuius est instrumentum; ergo Filius non est ejusdem potentiae, & naturae cum Patre; consequenterque neque verus Deus. Respondeo negando majorem, & ejus probationem, quae universaliter non est vera, ut patet ad Rom. 11. Quoniam ex ipso, & per ipsum, & in ipso sunt omnia. Ad Galat. 4. Si Filius, & haeres per Deum. Et 1. Cor. 1. Fidelis Deus, per quem vocati estis in societatem Filii ejus: Quibus, & pluribus aliis locis particula per nullo modo significat causam instrumentalem; imò neque soli Filio, sed etiam Patri tribuitur, ut patet loco citato ad Corinthios; sicque ex eo, quod omnia dicantur facta per Filium, non licet colligere, eum autem esse Patris instrumentum, aut Patre inferiorem.

56. Dices Ioan. 5. 19. dicitur: Non potest Filius à se facere quidquam, nisi quod viderit Patrem facientem; ergo videtur Filius virtute Patris operari, ut ejus instrumentum. Respondeo negando consequentiam: non enim id dicitur, quia Filius sit Patre potentia inferior, sed ut insinuet Christus suam originem, & potentiam habere à Patre communicatam; sic enim dicitur de Spiritu Sancto Ioan. 16. Non enim loquetur à semet ipso, sed quaecumque audierit loquetur: nam id dicitur, quia per aeternam processionem accepit, quidquid loquitur. Neque obstat, quod dicatur de futuro, quaecumque audierit; sic enim dicitur, tum ut sermo sit accommodatus ad verbum loquetur, sicque futurum futuro res-

pondeat: tum etiam, ut ostendatur processio-nem Spiritus Sancti non ita finiri, ut ullo unquam tempore concipiatur finita.

Arguitur 3. Ioan. 17. dicitur: Hac est vita aeterna, ut cognoscant te solum Deum verum; ergo videtur insinuare, se Filium non esse verum Deum. Respondeo negando consequentiam; particula enim exclusiva solum non excludit alias Personas, sed tantum creaturas, quasi dicat, hæc est vita aeterna, id est ratio ad vitam aeternam perveniendi, ut cognoscant te solum verum Deum, id est, qui solus habes veram divinitatem; alii enim, qui fingi possunt Dii non habent veram deitatem. Patet, quia quando in divinis aliquod prædicatum essentialiter tribuitur uni Personae, non excluduntur aliae, sic enim cum de Patre dicitur qui solus habet immortalitatem, non excluduntur aliae Personae, sed solum creaturae.

Arguitur 4. Christus Dominus dicit Ioan. 14. Pater major me est. Et 1. Cor. 15. Cum autem subjecta fuerint illi omnia, tunc & ipse Filius subiectus erit ei, qui subiecit sibi omnia; ergo cum dicat se minorem, & subiectum Patri, non est ei aequalis; consequenterque neque verus Deus. Respondeo negando consequentiam; hæc enim & similes sententiae intelliguntur de Christo secundum humanitatem, secundum quam est minor Patre, & subiectus.

Arguitur 5. Variis Scripturae locis Filius dicitur missus à Patre: qui autem mittitur inferior est illo, à quo mittitur; ergo &c. Respondeo Filium dici missum à Patre, & illo inferiorem secundum humanitatem, secundum quam & à Patre, & à seipso, & ab Spiritu Sancto missus est. Accedit, quod licet intelligatur de missione secundum Naturam divinitatem, non idcirco arguitur inaequalitas in Filio respectu Patris, cum non sit per imperium, ut superior mittit inferiorem, sed ratione originis, secundum quam Persona procedens dicitur productam mittere, de quo infra.

Arguitur 6. Ioan. 1. dicitur: Qui post me venturus est, ante me factus est; Ubi dicitur, Filium Dei esse factum; ergo est creatura, quæ solum facta dicitur; consequenterque non est verus Deus. Respondeo negando antecedens; neque enim ex prædicta sententia colligitur, Filium Dei esse factum, sed tantum Christum Ioanni esse prælatum, quod Ioannes, cuius est sententia, intendebat, quasi diceret, post me veniet, qui mihi præferetur, imò qui jam à Deo mihi est prælatus, cuius ego tantum sum præcursor; cum enim sit Messias, & Deus, merito mihi præfertur, quia prior me erat ab aeterno apud Patrem existens. Idem dicendum ad illud Hebr. 1. 4. Tanto melior Angelis effectus, si ad Christum hominem referamus.

Arguitur 7. Proverb. 8. ubi nos habemus: Dominus possedit me: Septuaginta vertunt: Dominus creavit me; ergo Sapientia divina, sive Filius Dei, de quo hic est sermo, est quid creatum; consequenterque non est verus Deus. Respondeo in Hebræo non haberi creavit, sed possedit, quod interdum significat gignere, ut patet Gen. 4. Possedit hominem per Deum. Et adhuc retentâ lectione Septuaginta, non conficitur, Filium esse creaturam proprie dictam; siquidem verbum creare potest significare gignere; sic enim parens dicitur prolem procreare, id est gignere; & sic dicendum, Septuaginta ibi usurpasse creavit pro genuit, quasi Sapientia divina genita voluerit significare: me tanquam Filium procreavit, id est genuit, ex eo tanquam primogenitus prodivante omnem creaturam.

Arguitur

62. Arguitur 8. D. Paulus Hebr. 3. dicit: *Confiderate Apostolum, & Pontificem confessionis nostrae Jesum, qui fidelis est ei, qui fecit illum*; ergo si factus, non est Deus; cum Deus non possit dici factus. Respondeo Apostolum ibi solum velle factum Pontificem, quod est verum; licet enim Filius ab aeterno fuerit, non tamen fuit ab aeterno Pontifex, sed in tempore factus est Pontifex.

63. Arguitur 9. Apoc. 3. dicitur: *Dignus est Agnus, qui occisus est, accipere virtutem, & divinitatem, & sapientiam, & fortitudinem*; ergo si accepit, ab alio accepit; si ab alio, non ex se habet, ut habet Deus; consequenterque non est verus Deus. Respondeo ex eodem textu constare eum, de quo est sermo, esse verum Deum, solumque ibi velle Scripturam, non quod Christus non fuisset ab initio Deus, sed quod per passionem meruerit, ut ejus divinitas, quam habuit ab aeterno, hominibus manifestaretur in tempore, sive quod homines cognoscerent, illum esse Deum.

64. Opponitur 1. ex Sanctis Patribus. D. Ignat. *Epist. ad Magnesianos*. Unum, inquit, & solum verum Deum Patrem suum annuntiavit; ergo solus Pater est verus Deus. Respondeo nihil inde concludi; nam si Pater, & Deus, ergo habet Filium, & Deum, & ejusdem naturae cum Patre; siquidem cum non possit multiplicari, necessarii communicatur eadem numero. Accedit, quod D. Ignatius nihil aliud dixit, quam Christus Patri suo dixerat Joan. 17. *Ut cognoscant te solum verum Deum*; de quo jam supra n. 57.

65. Opponitur 2. ex eodem D. Ignatio *Epist. ad Tar-senses*, ubi dicit, Christum esse Filium Creatoris, nec esse illum, qui est super omnia Deus, sed Filium ejus; ergo videtur significare, Filium non esse verum Deum. Respondeo Christum ita esse Filium Creatoris, ut sit etiam ille idem Creator: tum quia ita dicit idem D. Ignatius *Epist. ad Philippenses*: tum quia Pater gignendo totam suam essentiam Filio communicat, consequenterque totam potentiam, qua mundus creatur: dicitur autem Pater ab Ignatio super omnia Deus ratione principii, sive originis, non vero propter Naturae diversitatem.

66. Opponitur 3. ex eodem D. Ignatio *Epist. ad Philipp.* ubi de Patre exponit illud. Deuter. 6. *Dominus Deus tuus, Dominus unus est*; ergo si unus, Filius non est Deus. Et *Epist. eadem* inducens Christum loquentem ad Satanam: *Novi unum, scio solum, non sum Deo adversus, confiteor excellentiam*. Et *Epist. ad Antiochenos*. *Valere Deo, & Christo*. Et *Epist. ad Ephesos*: *Medicus autem noster est solus verus Deus ingenuus, & invisibilis*: ex quibus videtur significare, Christum, sive Filium Dei non esse verum Deum cum Patre.

67. Respondeo cum P. Bellarm. tom. 1. lib. 1. de *Christo cap. 10*. Ad primum, D. Ignatium ex illo loco Deuter. solum probare velle, unum esse Patrem, & non plures Patres; sicut infra docet, unum esse Filium, & non plures. Ad secundum dicimus, Filium confiteri excellentiam Patris, aut ratione originis, aut prout est homo. Ad tertium, D. Ignatium ibi distinguere Christum à Deo ratione humanitatis; alioqui non ibi vocaret diabolum illum, qui praetextu unius Dei, negaret Christi divinitatem. Ad quartum dicimus, D. Ignatium (dato quod ipsa sint ipsius verba; aliter enim legit Theodoret. & aliter D. Athan. apud P. Bellarm. cit.) post citata verba subungere: *Habemus autem etiam medicum IESUM-Christum ante secula unigenitum Verbum*: ex quo patet, per illam exclusi-

vam solus non exclusisse Filium Dei, sed res creatas, quae non sunt ejusdem essentiae cum vero Deo ingenito, prout supra in simili diximus.

Opponitur 4. ex Tertul. lib. contr. *Hermogenem*: *Nam, ait, nec Pater esse potuit ante Filium, nec iudex ante delictum. Fuit autem tempus, cum & delictum, & Filius non fuit, quod iudicem, & qui Patrem Dominum faceret*: ex quo videtur indicare, Patrem fuisse ante Filium, leu non semper fuisse Patrem, quia non semper fuit Filius; ergo si non semper Filius; neque verus Deus. Respondeo cum P. Bellarm. cit. verba ista male sonare, sicque usurpanda non esse; non tamen apud Tertul. significare, Filium Dei, ut Deum, non semper fuisse; siquidem contrarium dicit lib. contr. *Praxeam*; neque Filium, de quo loquitur, esse Verbum Dei, sed filium per adoptionem, id est quemvis hominem sanctum, aut Angelum; neque enim hic de Christo agitur, sed de creatura rationis particeps, quae extrinsecus accessit, & Deum ex tempore Patrem denominavit. Additur, quod si Filius ille sit Verbum Dei, per tempus, quo non erat, non intelligitur verum tempus, sed prioritas originis.

Opponitur 5. ex eodem Tertul. lib. contr. *Praxeam*: ibi: *Dum Filium cognosco, secundum à Patre defendo*; ergo si secundus, non simul cum Patre, consequenterque neque verus Deus. Respondeo secundum vocare Filium, sicut & Spiritum Sanctum tertium ratione originis, non propter diversos gradus essentiae; cum lib. contr. *Hermogenem* sic dicat: *Divinitas gradus non habet, utpote unica*. Unde quando eodem lib. dicit, Filium distinguere à Patre, non statu, sed gradu, per gradum intelligit ordinem Personarum, qui stare potest cum similitudine, & unitate in essentia.

Opponitur 6. ex eodem Tertul. lib. contr. *Praxeam*. *Pater tota substantia est; Filius vero derivatio totius, & portio*. Et eodem loco ibi: *Consequens erit, ut invisibilem Patrem intelligamus pro plenitudine majestatis, visibilem vero Filium agnoscamus pro modulo derivationis*: ubi videtur significare, Filium non habere eandem naturam cum Patre; ergo si non eandem naturam, non est verus Deus. Respondeo cum P. Bellarm. cit. ad primum, vocare Filium portionem, & Patrem totam substantiam, quatenus Pater est fons, & principium aliarum Personarum, & in ea ratione quandam habet majoritatem, prout ipse Tertul. explicat eodem loco. Ad secundum vocare Patrem invisibilem, quatenus nunquam apparuit in forma corporea; Filium autem vocat visibilem, non quia talis sit ejus Natura, sed quia apparuit in forma visibili multis in veteri Testamento assumens ad tempus formas visibiles, & postea in novo assumens humanitatem, secundum quam dicit esse à Patre pro modulo derivationis.

Opponitur 7. ex eodem Tertul. lib. de *Trinit.* ubi dicit, unum Deum Judaeorum esse Patrem Christi, & Deo Patri nihil posse comparari, & Filium non eripere Patri illud, quod unus est Deus; ergo &c. Respondeo cum P. Bellarm. cit. primo, librum illum non esse Tertuliani: tum quia in eo refelluntur Sabelliani, qui eo tempore non dum erant orti: tum etiam, quia D. Hieron. illum tribuit Novatiano. Secundo, loca illa non esse contra nos; verè enim unus Deus Judaeorum est Pater Christi; neque Christus eripuit Patri, ut sit unus Deus, quia Christus non est alius secundus Deus, sed idem Deus cum Patre. Neque Patri quidquam potest comparari, si originem spectes,

species, cum ille sit principium aliarum Personarum, non contra, cum quo stare potest aequalitas in substantia trium Personarum.

72. Opponitur 8. ex D. Cypriano lib. 2. cap. 6. in explicatione Symboli ubi dicitur Creator Deus Pater Christi, & unum esse Deum Patrem, unum Dominum IESUM-CHRISTUM, unum Spiritum Sanctum, ex quo videtur significari, solum Patrem, qui est Creator, esse Deum, Christum autem esse creaturam; ergo &c. Respondeo cum P. Bellarm. cit. hanc Symboli explicationem non esse D. Cypriani, sed Ruffini; siquidem ibi nominatum refelluntur Arius, Eunomius, & Photinus, qui tempore Cypriani non dum nati erant. Additur, Christum esse quidem Filium Creatoris, ideoque ipsum esse etiam Creatorem, & eundem cum Patre, quia totam Patris essentiam nascendo accepit. Neque obstat, quod Pater vocetur unus Deus, neque enim ideo negatur, Filium esse Deum; nam etiam Filius dicitur unus Dominus; & tamen non ideo negatur de Patre, quod sit etiam Dominus.

73. Opponitur 9. ex D. Hilar. lib. 9. de Trinit. ubi dicit, solum Patrem esse unum verum Deum, licet etiam Christus sit Deus. Et D. Ambros. 1. Tim. 1. ubi de solo Patre explicat verba illa: *Regi seculorum immortalis, invisibilis, soli Deo*. Et illud: *Nemo bonus, nisi solus Deus*: Et illud: *Qui solus est potens Rex regum, & Dominus Dominantium*. Respondeo D. Hilarium dicere, solum Patrem esse verum Deum, ita tamen, ut id non neget de Filio, quia in Patre intelligitur Filius, cum sit ejusdem essentiae cum Patre. Ad illa commentaria D. Ambros. (si forte sunt D. Amb. ut ait P. Bellarm. cit.) dicimus lib. 2. de Fide cap. 1. & 3. & lib. 3. cap. 2. contendere, omnia illa epitheta etiam Filio, & non soli Patri convenire: aut si soli Patri, non quia solus illa habeat, sed quia solus habet à se; Filius autem à Patre communicata.

74. Opponitur 10. ex D. Chrysost. 1. Tim. 1. ubi illud: *Regi seculorum immortalis, &c.* accommodat Patri, dicitque illa epitheta habere Patrem per se; Filium autem à Patre. Et D. Cyrill. lib. 10. *Theaur. cap. 4.* exponit de Patre, & non de Trinitate illud *Ita. 44. Ego primus, & ego novissimus*; ergo D. Chrysost. videtur sentire, Filium dono gratiae factum esse Deum, immortalem, & invisibilem; & D. Cyril. solum Patrem esse Deum, quia solus Pater est primum principium, & ultimus omnium finis, qualis est solus Deus.

75. Respondeo D. Chrysost. contrarium ibi asserere, dum ait: *Ipse Pater hanc per naturam habet, nos autem per gratiam*: Nunquid ita & Filius? minime verò: verum & ipse hanc per naturam habet. Et infra. *Cum audio Patrem Regem seculorum, non à Filio dominatum tollo; communia enim ista sunt, & Patris & Filii*. Ad illud D. Cyril. dicimus, licet exponat illa verba de Patre, non ideo negare, quod etiam convenient Filio, imò id de Filio etiam intelligit dum sic ibidem ait cap. 6. *Non ad dejectionem Filii hæc à Patre dicuntur.... sed ad dejectionem falsorum Deorum primum, postremumque, hoc est, sempiternum se Pater Deum appellat, secumque, Filium necessario intelligit*.

76. Opponitur 11. ex D. Hieron. quem dicunt Hæretici Transylvani diu veritati reluctantem, claritate tamen Scripturæ victum, confessum esse unum Deum esse Patrem, dum ad Ephes. 4. illud, *Unus Deus, & Pater omnium*, dicit de Deo Patre esse intelligendum. Et D. Aug. lib. 6. de Trinit. cap. 9. ubi videtur dicere, nos cogi ad assentiendum, solum Patrem esse Deum verum, dum dicit: ibi: *Patri enim dicebat, & Patrem nominaverat, ad quem lo-*

quebatur, cum dixit: *Hæc autem est vita æterna, ut cognoscant te Unum verum Deum*. Videndum est, an intelligere cogamur, tanquam hoc insinuare voluerit, quia solus Pater Deus verus est: ne non intelligemus Deum, nisi ipsa tria simul. Ex quo Transylvani exultantes dicunt, D. Aug. contradicendo huic veritati, illam corroborare.

Respondeo cum P. Bellarm. supra cit. D. Hieron. loco citato calumniam illam refellere, cum dicat, non excludi Filium, cum dicitur Pater Unus Deus; sicut non excluditur Pater, cum dicitur Filius Unus Dominus. Vide ibi Ad illud D. Aug. dicendum, propositionem hanc: *Solus Pater est verus Deus*; posse habere duplicem sensum: primum, *Solus Pater est verus Deus*, id est, nulla Persona est verus Deus præter Patrem; & hic sensus est Arius, quem arripuerunt Transylvani: Secundum, *Solus Pater est verus Deus*, id est Pater etiam seorsim, & solus consideratus, adhuc est verus Deus; & hic est Catholicus, & à D. Aug. intentus, ne putaremus, nomen Deus non convenire, nisi tribus simul, id est, non posse singulis Personis seorsim tribui; quod est aliud ab Arianis, quos ibidem nominatim excludit, sic concludens: *Nunc aequalitas Trinitatis, una, eademque, substantia, quantum breviter potuimus, demonstrata est*.

Opponitur 12. Concil. quoddam Antiochenum, in quo negatur, Filium esse *homousion*, id est ejusdem substantiæ cum Patre; ergo si non ejusdem substantiæ, neque verus Deus. Respondeo Concil. Antiochenum non negare, quod in Concil. Nicæno definitur; in hoc autem definitum est, Filium esse Patri consubstantialiorem, eandem numeraturam à Patre recipiendo. Unde Concil. Antiochen. solum negat, Filium esse *homousion* Patri juxta sensum Pauli Samosatani, qui per hanc unius essentiae nuncupationem solitarium, atque unicū sibi esse Patrem, & Filium asseribat, id est unicū in Deo esse Personam, ut ex D. Hilar. lib. de Synodus, dicit P. Proposit. 1. p. 9. 27. dub. 1. §. 4.

Obijciunt 1. ex ratione: Deus est ens à se; si quidem Aseitas est ratio constitutiva, & distinctiva divinitatis, prout alibi diximus, & infra dicemus; sed Filius non est à se, cum sit à Patre, à quo procedit; ergo non est Deus. Respondeo Aseitatem esse quidem rationem constitutivam, & distinctivam divinitatis, cum quā stare potest, quod Filius sit ab alio, nempe à Patre, cum sit ab alio diverso quoad suppositum, non tamen quoad naturam, quæ est eadem in Patre, & in Filio; & cum in Patre sit à se, etiam à se est in Filio, & uterque Deus, & à se saltem identice, quatenus sunt idem cum natura, quæ est à se formaliter. Imò possunt dici à se formaliter in certo genere, cum Aseitas constitutiva divinitatis sit in omni, & non tantum in certo genere.

Obijciunt 2. Si Filius esset Deus, & à Patre procederet (idem est de Spiritu Sancto,) aut esset ex nihilo productus, aut ex substantia divina: Non primum; alioqui jam esset creatura, & non Deus: Non secundum; alioqui jam substantia divina esset in potentia ad aliquid, quod est ex ea per generationem; utrumque autem repugnat; ergo non est simpliciter admittenda alia Persona distincta à Patre, quæ sit Deus. Respondeo Filium, licet formaliter, ut est Deus sit à se negative, sicque careat omni principio, quā tamen Filius est, habere principium, non causalitatis, sed originis. Unde potest dici esse ex nihilo termini, id est ex nullo præsupposito; non tamen ex nihilo, prout esse ex nihilo dicitur esse ex nihilo termini, sive actualis, quasi aliquando non

non fuerit, siue virtualis, quasi aliquando potuerit non esse, quo pacto sunt, quæ creantur, & habent pro termino illud nihilum termini. Potest etiam dici esse ex substantia divina, virtualiter quidem, & non realiter, cum proprietates in divinis non distinguantur realiter à natura, quæ tamen nunquam dicitur in potentia secundum se, & à parte rei, imò neque quoad nos ad proprietates, prout alibi diximus; siquid natura non recipit relationes, sed cum illis identificatur; neque per illas determinatur ut materia per formam, sed ut natura per terminos substantiales.

81. Obijcitur 3. Filius Dei est mediator Dei, & hominum juxta illud 1. Tim. 2. *Unus Deus, unus & mediator Dei, & hominum*; sed si foret Deus jam non foret mediator; alioqui esset mediator ad se ipsum; ergo Filius Dei non est Deus. Respondeo Christum Dominum esse mediatorem nostrum secundum naturam humanam, secundum quam fuit etiam Redemptor. Unde per illum secundum naturam humanam invocamus, non solum Patrem, ut volunt hæretici, sed totam ipsam Trinitatem, cum enim Christus sit Mediator ut homo, non ut Deus, talis est, non solum Patris, sed etiam Spiritus Sancti, & sui ipsius, quatenus ipse est etiam Deus. Imò etiam per ipsum Filium invocamus ipsam Trinitatem, licet enim non sit Mediator secundum Naturam divinam, ut tamen sit perfectus Mediator, debet habere naturam utriusque partis conciliandæ, nempe Dei, & hominum, inter quos est Mediator, ut notavit D. August. lib. 9. de Civit. cap. 15.

82. Instabis: Christus non docuit invocare Trinitatem, sed Patrem solum; & orationes Ecclesiæ olim omnes dirigebantur ad Patrem, de quo extat decretum Concil. Carthaginensis III. sed non ex alia causa, nisi quia solus Pater habet Mediatorem, & est Deus; ergo &c. Respondeo falsum esse, Christum Dominum solum Patrem invocari voluisse, cum ipse dicat Joan. 14. *Si quid petieritis in nomine meo*. Et baptizari jubens omnes gentes jubet invocari Trinitatem, dicens Matt. ultim. *Baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*. De usu precandi dicimus, orationes Ecclesiæ ut plurimum dirigi ad Patrem, quia sic commodius terminatur, Per Jesum Christum Filium tuum, cum tamen in Patre invocemus omnes tres Personas, ut docet Tertul. lib. de orat. & patet ex conclusione orationis, cum dicimus, *Qui tecum vivit, & regnat in unitate Spiritus Sancti Deus*.

83. Urgebis: Christus est Filius unicus veri Dei; ergo qui non habet Christum Filium, non est verus Deus; sed Trinitas non habet Christum Filium; ergo Trinitas, siue Filius non est verus Deus. Respondeo negando primam consequentiam, quæ nihil colligit, sicut non colligit hæc: *Petrus est filius unicus veri hominis*; ergo qui non habet Petrum filium, non est verus homo: licet enim Deitas non sit quid universale, ut est humanitas, est tamen communis pluribus suppositis, ideoque habet vim Universalis.

84. Obijcitur 4. Si Filius esset Deus, & secunda Persona à Patre, esset infinitus; siquidem talis est Deus; sed non est infinitus; siquidem Personæ, cum sint plures, non possunt esse in se infinitæ; alioqui jam non essent plures; nam ex eo, quod Deus sit infinitus, est Unus, ut alibi demonstravimus; ergo &c. Respondeo esse diversam rationem de Deo, atque de Personis, nam pluralitas Dei non potest stare sine pluralitate naturæ; pluralitas autem naturæ non potest stare cum infinitate perfe-

Tom. 1.

ctionis, siquidem cum inter se differrent, differentia autem sit perfectio, quilibet Deus haberet perfectionem, quam alius non haberet; sicque neuter esset infinite perfectus: at verò pluralitas Personarum potest stare cum identitate naturæ; sicque licet ratione personalitatis una non includat perfectionem alterius, quæ tantum est infinita in certo genere, cum tamen quilibet includat naturam, quæ est infinita simpliciter, & in omni genere, quilibet includit omnem perfectionem, aut formaliter, aut eminenter, sicque quilibet est simpliciter infinita.

Instabis: Neque Pater includit Filiationem, neque Filius Paternitatem, cum tamen Paternitas, & Filiatio sint perfectiones; ergo nullus includit omnem perfectionem; consequenterque nullus est infinitus, neque Deus. Respondeo Paternitatem, & Filiationem, cum non sint perfectiones simpliciter simplices, non esse de ratione formalis entis simpliciter infiniti, sicque sufficere, quod illas includat aut formaliter, aut eminenter, aut æquivalenter; sic autem Pater (idemque de Filio) continet formaliter naturam, & Paternitatem, & cum natura sit idem cum Filiatione, & Paternitas sit æquæ perfecta, atque Filiatio, illique æquivalens formaliter, Pater etiam continet Filiationem identice, & æquivalenter.

Inferes: Ergo si Pater, saltè ratione naturæ, quam formaliter includit, includit etiam saltem identice Filiationem, poterit dici Filius, quod non admititur; licet enim Filius sit quod Pater, non tamen est Pater, ut loquitur D. Nazian. orat. 5. de Theologia apud P. Tanner. d. 4. q. 1. dub. 4. n. 10. Respondeo negando illationem, quia Pater distinguitur realiter à Filio, habetque cum illo oppositionem; quæ autem in divinis sic opponuntur, non affirmantur ad invicem: poterit tamen Essentia dici Filius, saltem identice.

Obijcitur 5. Si Filius esset idem Deus cum Patre, & à Patre genitus, cum Pater sit ingenuus, & Filius à Patre genitus, idem Deus diceretur genitus, & ingenuus; sed implicat, quod idem Deus dicatur genitus, & ingenuus; ergo Filius non est idem Deus cum Patre; consequenterque neque Deus, cum non possit esse alius Deus; alioqui essent plures Dii, quod multò magis implicat. Respondeo Patrem, & Filium ita esse unum Deum, ut sint duo supposita realiter distincta, de quibus ut sic possunt sine ulla repugnantia verificari prædicata contradictoria, Adde propositiones illas: *Deus est genitus*; *Deus est ingenuus*: non esse contradictorias, si utraque sit affirmativa; siquidem prædicatum affirmativum determinat subiectum, ut stet sub ratione illa, sub quâ de illo potest verificari ipsum prædicatum; ubi prædicatum affirmatur, & verificatur secundum diversas rationes, ut fit in prædictis propositionibus, nulla datur contradictio.

Instabis: Generabile, & ingenerabile differunt plusquam numero; sed ita differt Filius à Patre; ergo idem non potest esse genitum, & ingenuum. Respondeo generabile, & ingenerabile differre quidem genere, quando generabile tale est per motum, & per productionem de non esse ad esse, siue de uno esse ad aliud, ut fit in creatis: non autem quando generabile tale est per solam communicationem ejusdem naturæ, ut fit in divinis.

Urgebis: Filius producitur à Patre per veram generationem; ergo per veram mutationem; sed hæc repugnat Deo; ergo Filius non est Deus. Respondeo licet generatio physica, de qua alibi diximus, involvat mutationem de non esse ad esse,

A a a

hujusmodi

huiusmodi tamen mutationem non esse de ratione intrinseca generationis, sed solum, quod sit processio viventis à vivente, ut à principio conjuncto in similitudine naturæ; cum autem sic procedat Filius à Patre, à quo personaliter distinguitur, ab illo verè dicitur generari, ut infra dicemus, neque enim ad veram generationem requiritur, ut id, quod generatur, prius non fuerit.

90. Replicabis: Ideo aliquid generatur, quia ante non erat; ergo si Filius generatur, quia ante non erat, non est Deus; tum quia jam non esset ab æterno; tum quia produceretur per mutationem. Respondeo negando antecedens: neque enim quod generatur, generatur quia ante non erat, sed ut sit; cum autem Filius generetur ut sit, & semper fuerit, sit, & semper erit, ab æterno generatur sine mutatione.

91. Inferes: Ergo si Filius ab æterno generatur; aut semper generatur, & sic semper est in fieri; aut semper est genitus, & sic semper est terminus sine via; aut modò non generatur, & sic datur mutatio in Deo; hæc autem omnia repugnant; ergo &c. Respondeo Filium semper generari, & esse genitum, quin illud fieri, sive generari semper, involvat aliquam imperfectionem, aut defectum in termino; siquidem includit perfectionem termini, & viæ, sicque semper, & in omni instanti reali existit perfectus, & perfectè genitus, ad cuius perfectionem geniti denotandam dicitur semper natus.

92. Obijciat 6. Actor. 20. dicitur: *Beatiùs est magis dare, quàm accipere*: Et ratio adhuc est, quia dare est divitis, & perfecti; accipere autem est indigentis, & imperfecti; sed Pater dat, & Filius recipit ut patet ex illo Matt. 11. *Omnia mihi tradita sunt à Patre meo*: & idem constat Matt. ult. Joan. 5. & 13. & 15. ergo Pater, & Filius non sunt æquales; consequenterque neque unus Deus. Resp. primò cum aliquibus, Patrem dare quidem omnia Filio, sed necessariò, & naturaliter, non verò liberè, & gratuito: solum autem tunc est beatiùs dare, quàm accipere, quando quis liberè dat. Non placent, nam etiam qui naturaliter dat, est perfectior eo, qui recipit, ut patet in materia, & forma, & similibus.

93. Respondeo secundò, tunc solum beatiùs esse dare, quàm accipere, quando qui accipit est in potentia ad accipiendum, sicque est indigens, & imperfectus: at verò Filius Dei non accipit vitam, potentiam, & sapientiam à Patre, de quibus loquitur locis citatis, sicut neque aliud quodcumque ex illis, quæ à Patre accipit, ita ut sit in potentia ad illa accipienda; siquidem hæc omnia accepit nascendo ab æterno, ab æterno autem illa accipiens, non potest in potentia unquam esse ad accipiendum; alioquin jam illa ab æterno non acciperet.

SECTIO IV.

Demonstratur Divinitas Spiritus Sancti: & Unitas Essentie cum pluralitate Personarum.

94. **D**ico 1. Spiritus Sanctus est verus Deus. Est de Fide definitum in Concil. Constantinopol. 1. in Ephesin. Chalcedon. act. 5. Lateran. sub Innocent. III. cap. Firmiter de sum. Trinit. in Florent. in decret. de Process. Spir. Sancti. in Toletan. 11. in Confessione Fidei.

Idem docent Sancti Patres, D. Ignat. D. Justin. supra citati, D. Athan. epist. ad Serapionem, D. Basil. lib. 3. & 5. ad Eusebium, & lib. de Spir. Sancto ad Amphilochem, D. Nazian. lib. 5. de Theolog. D. Nyssen. lib. ad Eustachium, D. Epiphani. heresi 72. D. Chrysost. hom. aliquot de Spir. Sancto. D. Hilari. lib. 12. Trinit. D. Ambrosii. lib. 3. de Spir. Sancto, D. Augustini. lib. 1. de Trinit. cap. 6. & lib. 1. contra Maximinum, D. Thom. lib. 4. contr. gent. cap. 16. & 17. D. Cyril. & Alexand. lib. 7. de Trinit. & lib. 10. in Ioan. ibi: cap. 3. Libenter, inquit, interrogaverim eos, qui adversus gloriam Spiritus linguam impiè armant, quomodo si Spiritus creatura est, & à substantia Dei (ut illi dicunt) alienus, per ipsum in nobis Deus habitet? Nam si possibile aliquo modo est, ut pater creaturam Deo participemus, quid prohibebit, non per Spiritum, sed per aliam creaturam nos sanctificari, quod quia impossibile est omnino (Dei enim participes effici nemo potest, nisi per Spiritum,) Deus omnino, & ex Deo Spiritus est, nec ullo modo est inter creaturas commutabilis.

Probatur primò ex Scriptura Matth. ult. *Euntes docete omnes gentes baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*. Et Ioan. 20. *Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: remittere autè peccata autoritativè est solius Dei*. Et ad Rom. 5. *Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum Sanctum, qui datus est nobis: esse autem causa principalis, (ut hinc innuat Apostolus) charitatis soli Deo competit*. Et Actor. 5. *Anania cur tentavit Satan as cor tuum mentiri te Spiritui Sancto? Non es mentitus hominibus, sed Deo: ergo si mentiri Spiritui Sancto est Deo mentiri, Spiritus Sanctus est Deus*.

Probatur secundò rationibus: Prima ex attributis, quia de solo Deo dicitur, quod sit immensus, & ubique. Omnipotens, cognoscens se ipsum perfectè, bonus, & habens templum; sed hæc omnia dicuntur de Spiritu Sancto; ergo Spiritus Sanctus est Deus. Probatur minor, quia de Spiritu Sancto dicitur quod sit immensus, & ubique, psal. 138. *Quo ibo à Spiritu tuo*. Et Sap. 1. *Spiritus Domini replevit orbem terrarum: Quod sit omnipotens, Sap. 7. Omnem habens virtutem: Cognoscens se ipsum perfectè, 1. Cor. 2. Nemo scit, quid sit in Deo, nisi Spiritus Dei*. Et rursum: *Spiritus omnia scrutatur, etiam profunda Dei: quod sit bonus, psal. 142. Spiritus tuus bonus deducet me in terram rectam: quod habeat templum, 1. Cor. 6. Membra vestra templum sunt Spiritus Sancti: ad quem locum D. Aug. lib. 1. de Trinit. cap. 6. Non est, inquit, creatura Spiritus Sanctus, quia cui corpus nostrum templum exhibemus, necesse est huic eam servitutem debeamus, quam non nisi Deo servandum est; ergo &c.*

Secunda ex operibus, quia creare, conservare, justificare, futura prædicere, miracula facere, & Ecclesiam regere sunt propria solius Dei; sed hæc omnia efficit Spiritus Sanctus; ergo est verus Deus. Probatur minor, quia de Spiritu dicitur creare, Job. 33. *Spiritus Dei fecit me*. Et psal. 32. *Verbo Domini cali firmati sunt, & Spiritu oris eius omnis virtus eorum*: Et psal. 103. *Emitte Spiritum tuum, & creabuntur*: dicitur conservare Sapient. 1. *Spiritus Domini replevit orbem terrarum, & hoc, quod continet omnia, &c. dicitur justificare 1. Cor. 6. Justificati estis in nomine Domini IESU Christi, & in Spiritu Dei nostri: dicitur futura prædicare 2. Petr. 1. Spiritu Sancto inspirati, locuti sunt Sancti Dei homines*. Et Actor. 20. *Spiritus Sanctus per omnes civitates vobis protestatur dicens, quoniam vincula, & tribulationes Ierosolymis me manent: dicitur miracula facere, Matt. 12.*